Nr 6

Justitieutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till kriminalvården jämte motioner.

ANDRA HUVUDTITELN

Kriminalvården

Inledning

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande i oktober 1971 (Ju 1971: 9) har sakkunniga tillkallats för att utreda behovet av reformer inom kriminalvården m. m.

I direktiven för de sakkunniga — kriminalvårdsberedningen — erinras om det reformarbete som sedan lång tid pågått inom kriminalvården, framför allt i olika kommittéer, såsom fångvårdens byggnadskommitté, kommittén för anstaltsbehandling inom kriminalvården (KAIK), tillsynsutredningen, narkomanvårdskommittén och kommittén för kriminologisk behandlingsforskning. De reformer som kan komma att aktualiseras inom den närmaste tiden har, sägs det vidare, ett starkt inbördes samband, och det anges som nödvändigt att tillse att insatserna inom kriminalvården görs med en bestämd målsättning och efter enhetliga riktlinjer. En prioritering måste också ske mellan de olika åtgärderna inbördes och i förhållande till de krav som ställs på resursförstärkningar på andra områden av samhällsbyggandet. Beredningen bör enligt direktiven göra upp en plan för det fortsatta reformarbetet inom kriminalvården. Planeringen bör i första hand ge underlag för ställningstaganden till aktuella reform- och resursbehov, men planeringsarbetet bör också sättas in i ett mera långsiktigt perspektiv på kriminalvårdens målsättning och innehåll. I detta syfte bör beredningen gå igenom framlagda utredningsförslag och bedöma angelägenhetsgraden av aktualiserade reformer. Beredningen skall i första hand bedöma de mera näraliggande resursbehoven inom kriminalvården, särskilt vad avser en avvägning av behovet av insatser inom å ena sidan anstaltsvården och å andra sidan frivården. Utredningsarbetet bör bedrivas i sådan takt att resultatet kan redovisas under första halvåret 1972.

1. **Kriminalvårdsstyrelsen.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1, bilaga 4, under punkten F 1 (s. 70 och 71) framlagda förslag samt hemställer

att riksdagen till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 20 840 000 kr.

2. **Fångvårdsanstalterna.** Kungl. Maj:t har under punkten F 2 (s. 73—75) föreslagit riksdagen att till Fångvårdsanstalterna för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 294 058 000 kr.

Motioner

I motionen 1972: 177 av herr Wiklund i Stockholm (fp) hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk (eller annat lämpligt organ) får i uppdrag att ta initiativ, som kan erfordras för anordnande av särskilda vårdåtgärder avseende narkomaner i kriminalvårdens anstalter.

I motionen 1972: 309 av herrar Henmark (fp) och Nelander (fp) hemställes att riksdagen beslutar att utöver i statsverkspropositionen upptagna belopp sammanlagt 250 000 kr. ställes till kriminalvårdsstyrelsens förfogande för i motionen angivna ändamål (andlig vård inom kriminalvårdens anstalter).

I motionen 1972: 313 av herrar Ringaby (m) och Oskarson (m) hemställes att Kungl. Maj:t i anledning av vad som anförts i motionen omedelbart föranstaltar om överläggningar med fångvårdspersonalen i syfte att förbättra dess arbetssituation och öka dess medinflytande i fångvårdsfrågor.

I motionen 1972: 429 av herr Bohman m. fl. (m) hemställes såvitt nu är i fråga att riksdagen till Fångvårdsanstalterna för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 295 658 000 kr.

I motionen 1972: 431 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställes såvitt nu är i fråga att riksdagen till Fångvårdsanstalterna för budgetåret 1972/73 anvisar ett med 1 900 000 kr. i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag förhöjt förslagsanslag av 295 958 000 kr.

I motionen 1972: 897 av herr Björck i Nässjö (m) hemställes såvitt nu är i fråga att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en överflyttning av huvudmannaskapet för utbildningsverksamheten inom anstalterna till arbetsmarknadsstyrelsen (yrkande 1).

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt innefattar medel för tjänster vid nya frigångshem i Sundsvall och Göteborg samt vid en ny frigångsavdelning vid ungdomsanstalten Roxtuna. För den befintliga anstaltsorganisationen har medel beräknats för punktvisa förstärkning-

ar, omfattande tillhopa 24 tjänster, varav 18 som vårdare. Medel har också beräknats för ytterligare åtta tjänster som förman och nio som vårdare för att möjliggöra tillämpningen av beslutade, mer generösa permissionsregler och för att åstadkomma förbättrade besöksförhållanden. För samma ändamål har härutöver skett en anslagsuppräkning med 1 milj. kr. Ett mindre belopp har vidare beräknats för försöksverksamhet med s. k. terapeutiskt samhälle. Totalt omspänner de av Kungl. Maj:t föreslagna förstärkningarna ca 4 milj. kr., innefattande medel för i runt tal 60 tjänster. Erforderliga medel frigörs genom nedläggning av fångvårdsanstalten Helsingborg och genom indragning av viss medelsreserv. Med hänsyn till det antal tjänster som härigenom dras in innebär Kungl. Maj:ts förslag på anstaltssidan totalt sett en minskning med 64 tjänster.

I motionerna 1972: 429 och 1972: 431 har föreslagits anslagsökningar med 1,6 resp. 1,9 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag. Enligt den förstnämnda motionen bör anslås 400 000 kr. för inrättande av 10 assistenttjänster i syfte att möjliggöra ett bättre förberedande av de intagnas frigivning och 1,2 milj. kr. för inrättande av särskilda narkomanvårdsavdelningar på fångvårdsanstalterna Hall, Kumla och Hinseberg. Den i motionen 1972: 431 föreslagna anslagsökningen utöver Kungl. Maj:ts förslag är avsedd för inrättande av en narkomanvårdsavdelning på fångvårdsanstalten Hall, för försöksverksamhet med social träning av de på fångvårdsanstalt intagna inför utskrivningen samt för inrättande av assistenttjänster och för anlitande av psykologisk expertis i syfte att få en bättre planering av permissioner och utskrivningar. De i motionerna angivna ändamålen med de föreslagna medelsanvisningarna anknyter till förslag som framlagts och närmare motiverats i kriminalvårdsstyrelsens petita.

Anstalternas narkotikaproblem tas också upp i motionen 1972: 177. Motionären erinrar om det stora antalet narkomaner på kriminalvårdens anstalter — 1 084 personer eller 23 procent av de intagna enligt den senaste beräkningen den 1 april 1971 — och anser att regeringens samarbetsorgan för bekämpande av narkotikamissbruk (SBN) eller annat lämpligt organ bör få i uppdrag att ta initiativ till särskilda vårdåtgärder.

För förstärkning av den andliga vården inom kriminalvården föreslås i motionen 1972: 309 att ytterligare 250 000 kr. ställs till kriminalvårdens förfogande. Beloppet är avsett att möjliggöra en arvodeshöjning för ledamöterna i fångvårdsanstalternas nämnder för den andliga vården (NAV) och att täcka olika utgifter i samband med den kontakt- och trivselskapande verksamhet för de intagna som framför allt de kristna trossamfunden bedriver.

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt liksom under övriga

punkter beträffande kriminalvården präglas av stark restriktivitet. Återhållsamheten bör ses mot bakgrund av — förutom det budgetpolitiska läget i allmänhet — den övergripande utredning på kriminalvårdens område som pågår inom kriminalvårdsberedningen.

Av beredningens direktiv, som i sammanfattning redovisats i inledningen till detta betänkande, framgår att en huvuduppgift för beredningen är att göra upp en plan för det fortsatta reformarbetet inom kriminalvården, vilken kan ge underlag för ställningstaganden till aktuella reform- och resursbehov ävensom ligga till grund för en mer långsiktig bedömning av kriminalvårdens målsättning och innehåll. Som särskilt angelägen anges uppgiften att avväga behovet av insatser inom å ena sidan anstaltsvården och å andra sidan frivården.

Även om de förstärkningar som föreslås i motionerna i och för sig synes välgrundade, finner utskottet övervägande skäl tala för att beredningens arbete inte bör föregripas genom punktvisa insatser utöver dem som innefattas i Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har därvid särskilt beaktat att det bör vara till fördel att de i motionerna upptagna spörsmålen prövas och vägs mot andra förslag i beredningens mer vittomfattande och långsiktiga perspektiv. Hänsyn har också tagits till att resultatet av beredningens arbete enligt direktiven bör föreligga under innevarande halvår.

Utskottet avstyrker således motionerna 1972: 429 och 1972: 431 såvitt gäller förevarande anslag.

Med hänsyn till beredningens utredningsarbete avstyrkes också motionen 1972: 177.

Beträffande förslaget i motionen 1972: 309 om en förstärkning av den andliga vården bör framhållas att den religiösa verksamheten vid fängvårdsanstalterna övervägts av KAIK, som funnit (SOU 1971: 74, s. 141) att nämnderna för den andliga vården (NAV) haft en väsentlig betydelse för vårdarbetet på anstalterna. KAIK har också förutsatt att nämnderna i fortsättningen kommer att bedriva samma verksamhet som hittills. Huruvida verksamheten bör prioriteras i förhållande till andra resurskrävande behov bör prövas i samband med de fortsatta övervägandena i anledning av KAIK:s förslag. Den i motionen upptagna, speciella frågan om en höjning av NAV-ledamöternas arvoden innefattas i den allmänna omprövning av arvoden för bisysslor som f. n. sker inom finansdepartementet. Den andliga vården inom fängelserna kommer enligt vad utskottet erfarit också att behandlas i det betänkande som 1968 års beredning om stat och kyrka kommer att avge innevarande år. På dessa skäl avstyrker utskottet motionen 1972: 309.

I motionen 1972: 897 föreslås att huvudmannaskapet för utbildningsverksamheten inom fängvårdsanstalterna överflyttas från kriminalvårdsstyrelsen till arbetsmarknadsstyrelsen. Därigenom skulle enligt motionären överslussningen till det mer normala arbetslivet efter frigivningen

underlättas och också skapas större enhetlighet, eftersom AMS redan i dag har betydande uppgifter på utbildningssidan inom ramen för frivården.

Utskottet vill erinra om att kriminalvårdsstyrelsen i samband med sin omorganisation 1969 fick en särskild arbetsvårds- och utbildningsenhet, varigenom möjligheterna att genom centrala åtgärder verka för en effektiv praktisk och teoretisk utbildning av de intagna förbättrades. Styrelsens strävanden på utbildningssidan är inriktade på att undervisning och utbildning vid fångvårdsanstalterna i största möjliga utsträckning skall ske under medverkan av det allmänna utbildningsväsendet. Ett vidsträckt samarbete har därför etablerats med såväl skolöverstyrelsen som arbetsmarknadsstyrelsen. I verksamheten deltar också de frivilliga bildningsorganisationerna. Enligt vad utskottet inhämtat har samarbetet fungerat mycket bra. Mot denna bakgrund bör krävas starka skäl för en reform av det slag som föreslås i motionen. Sådana skäl har inte anförts av motionären. Utskottet avstyrker därför motionsförslaget.

Motionen 1972: 313 tar upp fångvårdspersonalens situation. Motionärerna anser att i debatten om kriminalvården de intagna och vissa extrema organisationer får stort utrymme för att föra fram sina synpunkter, medan vårdpersonalen, som arbetar under utomordentligt svåra förhållanden, sällan får komma till tals. I motionen hemställes att Kungl. Maj:t omedelbart skall föranstalta om överläggningar med personalen i syfte att förbättra dess arbetssituation och öka dess medinflytande.

Utskottet är medvetet om de stora svårigheter anstaltspersonalen på många håll möter i sitt ansvarsfulla och ofta mycket otacksamma arbete. Svårigheterna har accentuerats genom den förändring i anstaltsklientelet som bl. a. den vidgade användningen av kriminalvård i frihet har medfört. Bland de intagna finns numera i ökad utsträckning grovt kriminellt belastade, fysiskt nedgångna och psykiskt avvikande människor som är i särskilt behov av omvårdnad och tillsyn. Även inslaget av avancerade drogmissbrukare är stort och har bidragit till att framför allt vård- och tillsynspersonalens uppgifter blivit mer arbetskrävande och svårbemästrade.

Mot denna bakgrund ser utskottet med tillfredsställelse att tillsynsutredningen (Ju 1967: 69), som har att utreda behovet av tillsynspersonal vid fångvårdsanstalterna, genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att undersöka hur kravet på ökad säkerhet och trygghet i tjänsteutövningen kan komma att påverka personalbehovet på tillsynssidan. Härvid skall bl. a. prövas lämpligheten av en ytterligare differentiering av klientel eller omfördelning av personal. Det kan tilläggas att frågor rörande personalens sammansättning och arbetsförhållanden även omfattas av det uppdrag som kriminalvårdsberedningen enligt sina direktiv har att överväga. Med hänsyn härtill finner utskottet att motionen 1972: 313 inte påkallar några åtgärder från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *den andliga vården inom anstalterna, m. m.* avslår motionen 1972: 309 såvitt nu är i fråga,
2. att riksdagen beträffande *inrättandet av särskilda narkomanvårdsavdelningar, m. m.* avslår motionerna 1972: 429 och 1972: 431, båda såvitt nu är i fråga,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avslag på motionerna 1972: 309, 1972: 429 och 1972: 431, alla såvitt nu är i fråga, till *Fångvårdsanstalterna* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 294 058 000 kr.,
4. att riksdagen beträffande *uppdrag till Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk* avslår motionen 1972: 177,
5. att riksdagen beträffande *fångvårdspersonalens arbetssituation m. m.* avslår motionen 1972: 313,
6. att riksdagen beträffande *huvudmannaskapet för utbildningsverksamheten inom fångvårdsanstalterna* avslår motionen 1972: 897 i denna del.

3. **Frivården.** Kungl. Maj:t har under punkten F 3 (s. 76 och 77) föreslagit riksdagen att till Frivården för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 52 576 000 kr.

Motioner

I motionen 1972: 110 av herr Wiklund i Stockholm (fp) hemställes att riksdagen, i syfte att uppnå en angelägen förstärkning av eftervården inom kriminalvården, beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa att motionen överlämnas till kriminalvårdsberedningen för beaktande.

I motionen 1972: 212 av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Norrby i Gunnarskog (c) hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att Arvika skyddskonsulentdistrikt behålles och att medel anslås så att en skyddsassistent vid Karlstadsdistriktet i viss utsträckning kan tjänstgöra i Arvika.

I motionen 1972: 311 av fröken Ljungberg m. fl. (m, s, c, fp, vpk) hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t föreslår en höjning av ersättningen till övervakarna inom kriminalvården i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen 1972: 429 av herr Bohman m. fl. (m) hemställes såvitt nu är i fråga att riksdagen till Frivården för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 53 396 000 kr.

I motionen 1972: 431 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställes såvitt nu är i fråga att riksdagen till Frivården för budgetåret 1972/73 anvisar ett med 3 100 000 kr. i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag förhöjt förslagsanslag av 55 676 000 kr.

I motionen 1972: 903 av herr Gustavsson i Alvesta (c) hemställes att riksdagen uppdrar åt kriminalvårdsberedningen att överväga och framlägga förslag angående rekrytering och utbildning av övervakare.

I motionen 1972: 904 av herr Hedin m. fl. (m, c, fp) hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning och förslag till höstriksdagen om former för en av staten stödd utökad övervakarverksamhet inom de religiösa och i övrigt ideella organisationerna.

I motionen 1972: 905 av herr Helén m. fl. (fp) hemställes att riksdagen till Frivården utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit anvisar 2 000 000 kr., avseende tjänster för 25 skyddsassistenter och 10 biträden.

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under punkten F 3 innebär en fortsättning av den utbyggnad av frivårdens resurser som ägt rum under det senaste årtiondet. Till fullföljande av den föregående år påbörjade uppdelningen av skyddskonsulentdistrikt föreslås att vart och ett av Kalmar och Stockholms södra förorters skyddskonsulentdistrikt delas i två distrikt. I samband med en omreglering av Arvika, Karlstads, Västerås och Örebro skyddskonsulentdistrikt föreslås vidare att Västerås och Örebro distrikt delas i vartdera två skyddskonsulentdistrikt samt att Arvika distrikt indrages. Som en följd av indelningsändringarna beräknas medel för ytterligare tre tjänster som skyddskonsulent. I övrigt tillförs frivården bl. a. medel för ytterligare 14 tjänster som assistent och åtta som biträde. Den totala personella förstärkningen enligt Kungl. Maj:ts förslag uppgår till 26 tjänster.

I motionerna 1972: 429, 1972: 431 och 1972: 905 framställes — bl. a. mot bakgrunden av att frivården tillförs alltmer svårbehandlade fall — yrkanden om högre anslag än Kungl. Maj:ts förslag innehåller. Den i motionen 1972: 429 föreslagna uppräkningen av anslaget — med 820 000 kr. — avser att möjliggöra tillsättandet av ytterligare 20 assistenttjänster inom frivården för bl. a. behandlingen av narkomaner. Av den i motionen 1972: 431 föreslagna uppräkningen — med 3,1 milj. kr. — är 2,6 milj. kr. avsedda för en allmän förstärkning av de personella resurserna och återstoden för behandlings- och stödåtgärder. Yrkandet i motionen 1972: 905 om ett med 2 milj. kr. förhöjt anslag avser att möjliggöra inrättandet av tjänster för 25 skyddsassistenter och 10 biträden med hänsyn till önskemålet om en snabbare utbyggnad av frivården än Kungl. Maj:ts förslag medger.

Även på frivårdsområdet har en tydligt märkbar klientelförskjutning ägt rum under senare år. Bland frivårdsfallen ingår sålunda numera i ökad utsträckning personer som tidigare togs om hand inom anstaltsvården. Vidare har antalet drogmissbrukare ökat kraftigt — från 572 den 1 augusti 1966 till 2 584 den 1 april 1971 — och bruket av tyngre narkotikapreparat har den sista tiden blivit allt vanligare. Utvecklingen har

medfört att antalet arbets- och resurskrävande fall stigit i betydande grad.

I viss mån har utvecklingen kunnat mötas genom den satsning på frivården som skett under en följd av år. Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår innebär emellertid en mer restriktiv resurstilldelning än tidigare och en stark prutning av kriminalvårdsstyrelsens äskanden. Återhållsamheten bör — på samma sätt som i fråga om anslagen till Fångvårdsanstalterna — ses mot bakgrund av det statsfinansiella läget och kriminalvårdsberedningens utredningsuppdrag. I avvaktan på beredningens ställningstaganden finner utskottet inte anledning till annan medelsanvisning än den som innefattas i propositionen. Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker bifall till de ovan angivna yrkandena i motionerna 1972: 429, 1972: 431 och 1972: 905.

Olika frågeställningar inom frivården utan direkt samband med anslagets storlek tas upp i övriga motioner. I motionen 1972: 110 behandlas sålunda frivårdens organisation och arbetsformer. Mot bakgrunden av påtalade brister inom skyddskonsulentorganisationen finner motionären det angeläget med en snabb analys av frivårdens läge och förutsättningar i syfte att nå en effektivisering inte enbart genom personalförstärkningar utan t. ex. genom förbättrat samarbete mellan kriminalvården och bostadsförmedling, arbetsförmedling, alkoholist- och narkomanvård samt socialhjälpsorgan. Motionären förordar vidare att beredningen tar initiativ till konferenser för övervakningsnämnderna i syfte att finna vägar till effektivisering av frivården och att främja en enhetlig praxis i övervakningsnämndernas verksamhet. Yrkandet innefattar begäran att motionen för beaktande överlämnas till kriminalvårdsberedningen. I motionen 1972: 903 hemställes att riksdagen uppdrar åt kriminalvårdsberedningen att överväga och framlägga förslag angående rekrytering och utbildning av övervakare. Motionären anför som skäl för yrkandet bl. a. att många övervakare av tidsbrist förhindras att i önskvärd omfattning ägna sig åt problemen med övervakningsfallen samt att risken för misslyckande på grund av bristande lämplighet hos övervakaren är förhållandevis stor. Rekryteringen av övervakare bör därför enligt motionären ske i en mera organiserad form än för närvarande. Övervakningsverksamhetens organisation berörs också i motionen 1972: 904, som tar upp ett till föregående års riksdag motionsvägen framlagt yrkande om skyndsam utredning och förslag rörande en av staten stödd, utökad övervakarverksamhet inom religiösa och övriga ideella organisationer.

Motionerna behandlar enligt utskottets mening viktiga spörsmål rörande frivårdens framtida organisation och funktion, och utskottet finner det liksom motionärerna angeläget att alla möjligheter att stärka frivårdens rehabiliteringseffekt tas till vara. Med hänsyn till kriminalvårdsberedningens uppdrag saknas emellertid anledning till någon riksdagens åtgärd till följd av motionerna.

Övervakningsverksamheten tas upp även i motionen 1972: 311, vari hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t föreslår en höjning av ersättningen till övervakarna inom kriminalvården. Motionärerna anser att ersättningen, som sedan den 1 juli 1968 uppgår till 50 kr. per månad och övervakningsfall, varav 35 kr. utgör arvode och återstoden kostnadsersättning, bör bestämmas till 100 kr., varav ena hälften arvode och den andra gottgörelse för kostnader. Som skäl för den föreslagna höjningen anför motionärerna att det nuvarande arvodet inte står i rimligt förhållande till det ansvar och den tidsåtgång ett övervakningsfall kräver samt att beloppet också visat sig för lågt för att i tillräcklig grad stimulera nyrekrytering av övervakare. Även kostnadsersättningen anses otillräcklig; motionärerna uppger att utgifterna för uppdragets fullgörande i regel överstiger utgående ersättning.

Ersättning till de omkring 12 000 frivilliga övervakarna inom kriminalvården utgår ur förevarande anslag med belopp som av Kungl. Maj:t för budgetåret 1972/73 upptagits till 17 037 000 kr. Arvodet för varje övervakningsfall utgick före den 1 juli 1968 med 25 kr. i månaden. Beloppet innefattade också ersättning för kostnader i samband med uppdraget. Från och med den 1 juli 1968 höjdes ersättningen till 50 kr. per månad. I samband därmed uttalade departementschefen (prop. 1968: 1, bil. 4, s. 84) att möjlighet borde finnas att ge övervakare gottgörelse för större kostnader av engångskaraktär — utöver de 15 kr. i månaden som ingår i den fasta ersättningen.

Enligt utskottets mening utför de frivilliga övervakarna inom kriminalvården ett synnerligen ansvarsfullt och krävande arbete, och det är av stor vikt att det till denna frivårdsverksamhet knyts ett tillräckligt antal lämpliga personer. Som motionärerna anför torde den nuvarande ersättningsordningen ha verkat återhållande på rekryteringen. Det kan också antas att ersättningsfrågan har bidragit till att många lämpliga övervakare inte åtagit sig nya fall efter att ha fullgjort ett första uppdrag. Redan dessa förhållanden motiverar en högre ersättning. Med beaktande jämväl av den förändring i det allmänna löne- och kostnadsläget som ägt rum sedan ersättningsbeloppet senast fastställdes finner utskottet att en uppräkning av övervakarnas ersättning bör ske inom den närmaste tiden. Beloppsbestämningen bör göras i anslutning till bedömningen av övriga resursbehov inom kriminalvården. Motionen bör därför överlämnas till kriminalvårdsberedningen för beaktande.

I motionen 1972: 212 upptas i anslutning till den av Kungl. Maj:t föreslagna omregleringen av skyddskonsulentdistrikt ett yrkande om bibehållande av Arvika distrikt. Motionärerna framhåller att en indragning av detta distrikt skulle innebära en betänklig försvagning av skyddskonsulentorganisationen för västra Värmland och medföra en stigande kriminalitet. För att distriktet, som betjänas av en skyddskonsulent och ett biträde, skulle kunna bestå, föreslås att en skyddsassistent från Karl-

stadsdistriktet avdelas för att biträda i Arvikadistriktet vissa dagar i veckan och under ledighet för skyddskonsulenten.

Det i propositionen omnämnda förslaget till indelningsändring bygger på de resultat som organisationsutredningen om kriminalvård i frihet redovisade år 1970 (stencil Ju 1970: 12). Indragningen av Arvika skyddskonsulentdistrikt som — enligt vad utskottet inhämtat — numera tillstyrks också av kriminalvårdsstyrelsen, är bl. a. motiverad av att enmansbetjänade distrikt inte bör finnas. Utskottet, som ej finner skäl frångå utredningens och Kungl. Maj:ts bedömning av distriktsindelningsfrågan, vill framhålla att verkningarna av omregleringen i Värmlands län innebär ett tillskott i stort för frivården. Möjligheten att i Arvika anordna filialmottagning såsom sker i många landsortsdistrikt bör övervägas i samband med indelningsändringen. Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1972: 212.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1972: 429, 1972: 431 och 1972: 905, de båda förstnämnda såvitt nu är i fråga, till *Frivården* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 52 576 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande *frivårdens organisation* avslår motionen 1972: 110,
3. att riksdagen beträffande *rekrytering och utbildning av övervakare* avslår motionen 1972: 903,
4. att riksdagen beträffande *de ideella organisationernas övervakarverksamhet* avslår motionen 1972: 904,
5. att riksdagen beträffande *bibehållande av Arvika skyddskonsulentdistrikt* avslår motionen 1972: 212,
6. att riksdagen i anledning av motionen 1972: 311 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om höjning av *ersättningen till övervakarna* inom kriminalvården.

4. **Maskin- och verktygsutrustning m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna F 4—F 7 (s. 77—79) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Maskin- och verktygsutrustning m. m.* ett reservationsanslag av 490 000 kr.,
2. till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,
3. till *Anskaffning, montering och transport av baracker m. m.* ett reservationsanslag av 560 000 kr.,
4. till *Utbildning av personal m. fl.* ett reservationsanslag av 2 125 000 kr.

5. **Kriminologisk forskning.** Kungl. Maj:t har under punkten F 8 (s. 79) föreslagit riksdagen att till Kriminologisk forskning för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 485 000 kr.

Motioner

I motionen 1972: 430 av herr Bohman m. fl. (m) hemställes såvitt nu är i fråga att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att den kriminologiska forskningen utbyggs för att möjliggöra en saklig diskussion kring olika behandlingsformers effektivitet och avvägningen mellan allmän- och individualprevention.

I motionen 1972: 897 av herr Björck i Nässjö (m) hemställes såvitt nu är i fråga att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att ytterligare en professur i kriminologi inrättas (yrkande 2).

Utskottet

I motiveringen till motionen 1972: 430, redovisad i motionen 1972: 294, framhålles att kunskaperna om olika behandlingsformers rehabiliterande effekt och om allmänpreventionens betydelse i olika sammanhang ännu är ytterst begränsade, varför debatten om dessa frågor — i första hand om strafftid och behandlingsform — blir mer grundad på tro och tyckande än på vetande. Den kriminologiska forskningen bör därför enligt motionärerna byggas ut för att möjliggöra en saklig diskussion om olika behandlingsformers effektivitet och om avvägningen mellan allmänprevention och individualprevention.

I motionen 1972: 897 anföres att försök med nya behandlingsinsatser bör göras inom frivården i syfte att ytterligare förbättra förutsättningarna för en god anpassning i samhällslivet. Motionären framhåller att forskningen på området måste ges ett utvidgat stöd samt yrkar att ytterligare en professur i kriminologi inrättas.

Kunskapen om värdet av olika behandlingsmetoder inom kriminalvården är som framhålles i motionen 1972: 430 bristfällig. Det är därför en väsentlig forskningsuppgift att belysa hithörande problematik och skapa underlag för bedömningar, grundade på sammanställda och värderade iakttagelser. Tillsättandet av kommittén för kriminologisk behandlingsforskning utgör, även om därmed främst åsyftas en bättre planering av det kriminologiska forskningsarbetet, ett betydelsefullt steg i denna riktning. Enligt kommitténs direktiv bör forskningsplaneringen inriktas på projekt som syftar till att söka mäta rehabiliteringseffekten av olika behandlingsåtgärder. Därvid skall i första hand sådana undersökningar komma i fråga som kan ge underlag för ställningstaganden beträffande kriminalvårdens praktiska utformning under den närmaste tiden. Samtidigt bör kommittén eftersträva att sätta in sitt planeringsarbete i ett större kriminalpolitiskt perspektiv. En forskning

efter dessa riktlinjer — syftande till att påvisa säkrare korrelationer mellan behandlingsmetoder och behandlingsresultat — bör, som utskottet framhöll då samma fråga övervägdes föregående år, öka förutsättningarna att komma fram till en rationellt utformad kriminalvård. I sammanhanget vill utskottet härutöver erinra om den brett upplagda forskning som i kommitténs regi äger rum i anslutning till försöksverksamheten med förstärkt frivård i Sundsvalls skyddskonsulentdistrikt. Beträffande motionärernas önskemål om forskning rörande allmänpreventionens betydelse hänvisar utskottet till sitt uttalande föregående år (JuU 1971: 5 s. 33) av innebörd att någon riksdagens åtgärd för en sådan prioritering av forskningsuppgifterna inte är lämplig.

Med stöd av det anförda avstyrker utskottet motionen 1972: 430 och tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under förevarande punkt.

Förslaget i motionen 1972: 897 om inrättande av ytterligare en professur i kriminologi — ett önskemål som icke prioriterats i universitetskanslersämbetets anslagsframställning — kan i det budgetpolitiska läget icke tillstyrkas.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *utbyggnad av den kriminologiska forskningen* avslår motionen 1972: 430 i denna del,
2. att riksdagen till *Kriminologisk forskning* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 485 000 kr.,
3. att riksdagen beträffande *inrättandet av en professur i kriminologi* avslår motionen 1972: 897 i denna del.

6. **Frivillig kontaktverksamhet m. m.** Kungl. Maj:t har under punkten F 9 (s. 80) föreslagit riksdagen att till Frivillig kontaktverksamhet m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

Motion

I motionen 1972: 314 av herrar Ringaby (m) och Oskarson (m) hemställes att anslaget under punkt F 9 nedräknas med det belopp som utgår till organisationen KRUM. Motiveringen för yrkandet återfinns i motionen 1972: 315.

Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag under punkten F 9 innebär att anslaget till Frivillig kontaktverksamhet m. m. förs upp med 100 000 kr. eller med samma belopp som under de närmast föregående budgetåren. Anslaget används för lokala, konkreta insatser i vårdarbetet med särskild inriktning på sådan verksamhet som direkt kan främja positiva kontakter mellan kriminalvårdsklientelet och personer utanför kriminalvården.

Ur anslaget har KRUM, Riksförbundet för kriminalvårdens humanisering, under ettvart av de två senaste budgetåren erhållit ett bidrag på 38 000 kr. För kontaktverksamhet som bedrivs av Röda korset har utgått 12 000 kr. resp. 15 000 kr. Återstoden har av kriminalvårdsstyrelsen ställts till räjongchefernas förfogande för fördelning på både anstaltssidan och frivårdssidan.

Innevarande års anslag under förevarande punkt disponeras av kriminalvårdsstyrelsen för avsett ändamål. Enligt utskottets mening har inte i motionen eller eljest anförts skäl som bör föranleda riksdagen att ge anvisningar om hur anslaget för nästa budgetår bör disponeras. Anledning föreligger ej heller till ändrad medelsanvisning. I enlighet härmed bör motionen 1972: 314 avslås.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972: 314 till *Frivillig kontaktverksamhet m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 kr.

7. **Kriminalvårdsenheter med särskild budget.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten F 10 (s. 80 och 81) samt hemställer

att riksdagen till *Kriminalvårdsenheter med särskild budget* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 16 mars 1972

På justitieutskottets vägnar
ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), herr Dockered (c), fröken Mattson (s), herrar Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), Polstam (c), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Schött (m), Måbrink (vpk), fru Bergander (s) och herr Petersson i Röstånga (fp).

Reservationer

vid *punkten 2* (Fångvårdsanstalterna)

1. beträffande *den andliga vården inom anstalterna, m. m.* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 4 i utskottets betänkande som börjar med orden "Beträffande förslaget" och slutar med orden "motionen 1972: 309." bort ersättas med text av följande lydelse:

Beträffande förslaget i motionen 1972: 309 om en förstärkning av den andliga vården inom kriminalvården vill utskottet framhålla att den religiösa verksamheten vid fångvårdsanstalterna övervägts av KAIK, kommittén för anstaltsbehandling inom kriminalvården, som funnit (SOU 1971: 74 s. 141) att nämnderna för den andliga vården (NAV) haft en väsentlig betydelse för vårdarbetet på anstalterna. Denna uppfattning delas av utskottet, som i likhet med motionärerna finner det angeläget att verksamheten intensifieras. För detta ändamål och för att bringa ersättningen till nämndernas ledamöter till en mer rimlig nivå bör ledamöternas arvoden, som inte uppräknats efter nämndernas tillkomst 1962, höjas i enlighet med motionärernas förslag.

Utskottet ser också mycket positivt på den kontakt- och trivselskapande verksamhet i övrigt som de kristna trossamfunden bedriver. Även om samfunden visat stor villighet att själva satsa erforderliga medel, finner utskottet liksom motionärerna naturligt att direkta omkostnader för verksamheten i viss utsträckning ersätts av det allmänna. I enlighet härmed ansluter sig utskottet till motionärernas förslag att varje anstalt för ändamålet bör disponera ett belopp av 1 000 kronor per år.

dels att utskottet under 1. bort hemställa

1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 309, såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om *den andliga vården inom anstalterna, m. m.*

2. beträffande *inrättandet av särskilda narkomanvårdsavdelningar, m. m.* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 3 med orden "Kungl. Maj:ts förslag" och slutar på s. 4 med orden "förevarande anslag." bort ersättas med text av följande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt liksom under övriga punkter beträffande kriminalvården präglas av mycket stark restriktivitet. En återhållsamhet i anslagsgivningen är enligt utskottets mening motiverad med hänsyn till det budgetpolitiska läget och det utredningsarbete på kriminalvårdens område som pågår inom kriminalvårdsberedningen. Angivna förhållanden bör dock enligt utskottets mening inte hindra punktvisa insatser på områden där snabba åtgärder bedöms vara erforderliga.

Ett av de svåraste problemen inom anstalterna utgör vården av de intagna som är narkomaner. Enligt kriminalvårdsstyrelsens undersökningar har antalet drogmissbrukare inom anstalterna ökat explosionsartat — från 450 missbrukare den 1 augusti 1966 till 1 084 den 1 april 1971 eller, i procent, från 9 till 23 procent av samtliga intagna. I årets petita framhåller styrelsen att tillskottet av missbrukare synes ha minskat något men att samtidigt de åt missbruket hemfallna sjunkit allt djupare och att tyngre narkotikapreparat som LSD och heroin blivit vanligare. För att råda bot på det allvarliga läget föreslår styrelsen inrättande av särskilda narkomanvårdsavdelningar, tillhopa sju stycken, på anstalterna Hall, Kumla, Hinseberg och Österåker.

De mer begränsade förslagen i motionerna 1972: 429 och 1972: 431 om särskilda narkomanvårdsavdelningar framstår mot denna bakgrund som välmotiverade. Utskottet vill för sin del i anledning av motionärernas förslag föreslå att en narkomanvårdsavdelning inrättas på vardera Hall och Kumla.

I enlighet med vad som föreslås i motionerna bör vidare medel anslås för att möjliggöra ett bättre förberedande av de intagnas frigivning. Enligt utskottets mening är det ytterst angeläget att den alltför vanliga klyftan mellan anstaltsvård och frivård överbryggas och att de intagnas återanpassning i samhället effektivt förbereds.

För de angivna ändamålen bör inrättas de assistenttjänster och genomföras den verksamhet som närmare beskrivs i motionerna på grundval av kriminalvårdsstyrelsens projektbeskrivningar.

dels att utskottet under 2. bort hemställa

2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972: 429 och 1972: 431, båda såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om *inrättandet av särskilda narkomanvårdsavdelningar, m. m.*

3. beträffande *medelsanvisningen* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka — under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 — ansett att utskottet under 3. bort hemställa

3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 309 såvitt nu är i fråga samt med avslag på motionerna 1972: 429 och 1972: 431, båda såvitt nu är i fråga, till *Fångvårdsanstalterna* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 294 308 000 kr.

4. beträffande *medelsanvisningen* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam

(c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka — under förutsättning av bifall till reservationen nr 2. — ansett att utskottet under 3. bort hemställa

3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972: 429 och 1972: 431, båda såvitt nu är i fråga, samt med avslag på motionen 1972: 309, såvitt nu är i fråga, till *Fångvårdsanstalterna* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 295 858 000 kr.

5. beträffande *medelsanvisningen* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka — under förutsättning av bifall till reservationerna 1. och 2. ansett att utskottet under 3. bort hemställa

3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972: 309, 1972: 429 och 1972: 431, alla såvitt nu är i fråga, till *Fångvårdsanstalterna* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 296 108 000 kr.

6. beträffande *uppdrag till Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk* av herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets betänkande på s. 4 som börjar med orden "Med hänsyn till" och slutar med orden "motionen 1972: 177." bort ersättas med text av följande lydelse:

Anstalternas narkotikaproblem är enligt utskottets mening av en sådan omfattning att frågan bör tas upp till särskilt övervägande. Uppgiften bör i enlighet med vad som föreslås i motionen 1972: 177 ankomma på regeringens samarbetsorgan för bekämpande av narkotikamissbruket (SBN) eller annat lämpligt organ.

dels att utskottet under 4. bort hemställa

4. att riksdagen beträffande *uppdrag till Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk* med bifall till motionen 1972: 177 hos Kungl. Maj:t anhåller att samarbetsorganet eller annat lämpligt organ får i uppdrag att ta initiativ, som kan erfordras för anordnande av särskilda vårdåtgärder avseende narkomaner i kriminalvårdens anstalter.

7. beträffande *fångvårdspersonalens arbetssituation m. m.* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 5 i utskottets betänkande som börjar med orden "Mot denna" och slutar med orden "riksdagens sida." bort ersättas med text av följande lydelse:

Den allvarliga försämring i vård- och tillsynspersonalens arbetsförhållanden som sålunda inträtt måste enligt utskottets mening också leda till att syftet med anstaltsvården på många håll äventyras. Från både de intagnas och personalens synpunkt framstår det därför som synnerligen angeläget att åtgärder vidtages för att råda bot på missförhållandena. Enligt utskottets mening kan man härvid inte låta sig nöja med att frågan kan komma att övervägas av tillsynsutredningen och kriminalvårdsberedningen utan Kungl. Maj:t bör, som motionärerna begär, föranstalta om överläggningar med fångvårdspersonalen i det syfte som anges i motionen.

dels att utskottet under 5. bort hemställa

5. att riksdagen beträffande *fångvårdspersonalens arbetssituation m. m.* med bifall till motionen 1972: 313 hos Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t omedelbart föranstaltar om överläggningar med fångvårdspersonalen i syfte att förbättra dess arbetssituation och öka dess medinflytande i fångvårdsfrågor.

vid *punkten 3* (Frivården)

8. beträffande *medelsberäkningen* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 8 i utskottets betänkande som börjar med orden "I viss" och slutar med orden "och 1972: 905." bort ersättas med text av följande lydelse:

I någon mån har utvecklingen kunnat mötas genom den satsning på frivården som skett under senare år. Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår innebär emellertid en mer restriktiv resurstilldelning än tidigare och en mycket stark prutning av kriminalvårdsstyrelsens äskanden. Med hänsyn till de ökande svårigheterna i behandlingsarbetet på frivårdssidan, som bl. a. beror på att antalet socialt utslagna, oftast alkohol- eller narkotikaskadade klienter stigit i oroväckande grad, finner utskottet i överensstämmelse med vad som anförs i motionerna 1972: 429, 1972: 431 och 1972: 905 att den pågående ökningen av frivårdens resurser måste äga rum i snabbare takt än vad Kungl. Maj:ts förslag medger och ske utan att man avvaktar resultaten av kriminalvårdsberedningens arbete. Förstärkta insatser krävs sålunda för vård i frihet av drogmissbrukare och för en effektivisering av frivårdens behandlings- och stödåtgärder. Utskottet finner det också angeläget med punktvisa förstärkningar i övrigt av frivårdens personella resurser utöver Kungl.

Maj:ts förslag. Mot den angivna bakgrunden förordar utskottet en uppräkning av anslaget med ytterligare 2 miljoner kronor.

dels att utskottet under 1. bort hemställa

1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna 1972: 429, 1972: 431 och 1972: 905, de båda förstnämnda såvitt nu är i fråga, till *Frivården* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 54 576 000 kr.

9. beträffande *frivårdens organisation m. m.* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 8 i utskottets betänkande som börjar med orden "Motionerna behandlar" och slutar med orden "av motionerna." bort ersättas med text av följande lydelse:

Motionerna behandlar enligt utskottets mening viktiga spörsmål rörande frivårdens framtida organisation och funktion, och utskottet finner det liksom motionärerna angeläget att alla möjligheter att stärka frivårdens rehabiliteringseffekt tas till vara. Vad motionärerna anfört om frivårdens organisation, om rekrytering och utbildning av övervakare och om de ideella organisationernas övervakarverksamhet innefattar enligt utskottets mening värdefulla förslag i sådan riktning. Förslagen bör närmare övervägas, och utskottet anser att motionerna i detta syfte bör överlämnas till kriminalvårdsberedningen.

dels att utskottet under 2., 3. och 4. bort hemställa

2. att riksdagen i anledning av motionen 1972: 110 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om *frivårdens organisation,*
3. att riksdagen i anledning av motionen 1972: 903 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om *rekrytering och utbildning av övervakare,*
4. att riksdagen i anledning av motionen 1972: 904 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om *de ideella organisationernas övervakarverksamhet.*

10. beträffande *bibehållande av Arvika skyddskonsulentdistrikt* av herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 10 i utskottets betänkande som börjar med orden "Det i" och slutar med orden "motionen 1972: 212." bort ersättas med text av följande lydelse:

Det i propositionen omnämnda förslaget till indelningsändring bygger på de resultat som organisationsutredningen om kriminalvård i frihet

redovisade år 1970 (stencil Ju 1970: 12). Indragningen av Arvika skyddskonsulentdistrikt, som främst motiverats med att enmansbetjänade distrikt inte bör finnas, skulle för västra Värmland innebära en återgång till förhållanden som rådde före den 1 juli 1964 då distriktet tillkom. Efter nämnda tidpunkt har som motionärerna redovisat brottsligheten i området kunnat hållas under kontroll, och kriminalvården i frihet har fungerat på det sätt som varit avsett med brottsbalkens nya regler. Härtill har med all sannolikhet bidragit att skyddskonsulenten på grund av distriktets förhållandevis ringa storlek kunnat på ett effektivt sätt lära känna och utöva tillsyn över dem som efter lagföring varit föremål för kriminalvård i frihet inom distriktet. Om Kungl. Maj:ts förslag genomförs kommer det på grund av de långa avstånden att bli omöjligt att upprätthålla en lika effektiv tillsyn, och hela västra Värmland kommer att betjänas av skyddskonsulenten i Karlstad, vilket skulle leda till en sämre service för frivårdsklientelet. Som en följd av förändringen kan befaras ökad kriminalitet inom området, och Arvika tingsrätt skulle kunna tvingas utdöma frihetsberövande påföljder i fall där skyddstillsyn nu kan meddelas. Indragningen skulle också medföra ökade svårigheter att anskaffa lämpliga övervakare och försvåra kontakten mellan skyddskonsulent och övervakare. Vid bedömningen bör enligt utskottets mening vidare beaktas den negativa regionalpolitiska effekten av en indragning av ett statligt förvaltningsorgan från en glesbygd som västra Värmland. Det anförda leder utskottet till ståndpunkten att Arvika skyddskonsulentdistrikt i enlighet med motionärernas önskemål bör bibehållas. Eventuellt erforderliga medel för distriktets bibehållande får begäras på tilläggsstat.

dels att utskottets hemställan under 5. bort ha följande lydelse

> 5. att riksdagen i anledning av motionen 1972: 212 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om *bibehållande av Arvika skyddskonsulentdistrikt.*

vid *punkten 5* (Kriminologisk forskning)

11. beträffande *utbyggnad av den kriminologiska forskningen* av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets betänkande som börjar på s. 11 med orden "Kunskapen om" och slutar på s. 12 med orden "förevarande punkt." bort ersättas med text av följande lydelse:

Som framhålles i motiveringen till motionen 1972: 430 är kunskaperna om olika behandlingsformers effektivitet ännu ytterst begränsade. Det är därför en väsentlig forskningsuppgift att belysa hithörande pro-

blematik och skapa underlag för bedömningar, grundade på sammanställda och värderade iakttagelser. Uppgiften har enligt utskottets mening hittills försummats i alltför hög grad i vårt land. Tillsättandet av kommittén för kriminologisk behandlingsforskning utgör självfallet i och för sig ett värdefullt initiativ på ifrågavarande forskningsområde, men det bör framhållas att kommitténs arbete inte syftar till en utbyggnad av forskningsverksamheten utan främst till en bättre forskningsplanering. Verksamheten kan således inte antas komma att leda till någon snar utbyggnad av den kriminologiska behandlingsforskningen. Inte heller kan därav förväntas någon belysning av den i motionen berörda, centrala problematiken kring avvägningen mellan allmänprevention och individualprevention.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet motionärernas förslag att riksdagen tar initiativ till en utbyggnad av den kriminologiska forskningen.

dels att utskottet under 1. bort hemställa

1. att riksdagen beträffande *utbyggnad av den kriminologiska forskningen* med bifall till motionen 1972: 430 i denna del hos Kungl. Maj:t anhåller att den kriminologiska forskningen byggs ut för att möjliggöra en saklig diskussion om olika behandlingsformers effektivitet och om avvägningen mellan allmänprevention och individualprevention.

Särskilt yttrande

vid *punkten 6* (Frivillig kontaktverksamhet m. m.) av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Petersson i Röstånga (fp), vilka anfört:

Alla möjligheter att under anstaltstiden främja de intagnas återanpassning i samhället bör tas till vara. Vi anser det därför i hög grad önskvärt att medel anslås för lokala, konkreta insatser i vårdarbetet med särskild inriktning på sådan verksamhet som direkt kan främja positiva kontakter mellan kriminalvårdsklientelet och personer utanför kriminalvården. I enlighet härmed har vi vid behandlingen av yrkandet i motionen 1972: 314 inte funnit anledning att inta annan ställning till medelsanvisningen under ifrågavarande punkt än den som framgår av vad utskottet anfört. Med hänsyn till att bidrag ur anslaget till Frivillig kontaktverksamhet under de senaste åren utgått till KRUM, Riksförbundet för kriminalvårdens humanisering, finner vi emellertid anledning framhålla att anslaget självfallet inte bör användas för verksamhet eller aktivitet som motverkar de syften som medelsanvisningen är avsedd att främja. Detta uttalande motiveras av att enskilda medlemmar eller grupper av medlemmar i KRUM vid olika tillfällen del-

tagit i eller initierat aktioner som föranlett störningar och stundom svåra konflikter i arbetet på anstalterna och sålunda verkat i strid mot det angivna syftet. Då det emellertid är av vikt att deltagare i kontaktverksamheten rekryteras från så många skilda sektorer i samhällslivet som möjligt och då KRUM:s arbete i form av anstaltsbesök m. m. också kan innehålla inslag som kan öka de intagnas medvetenhet och utveckla deras aktivitet i positiv riktning, har vi f. n. stannat för att riksdagen inte bör ge några närmare anvisningar om hur anslaget bör disponeras.

MARCUS BOKTR. STHLM 1972 720047